

בבית המשפט העליון

רע"א 7614/21

לפני: כבוד השופט נ' סולברג
כבוד השופט ש' שוחט
כבוד השופטת ג' כנפי-שטייניץ

המבקשת: איתנים י.ר. בניה וחזוק מבנים בע"מ

נגד

המשיבות: 1. מגרש 901 בגוש 6158 בע"מ (משיבה פורמלית)
2. רשות התאגידים - רשם החברות

בקשת רשות ערעור על החלטת בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו מיום 2.9.2021 בת"א 5494-07-21 שניתנה על ידי כבוד השופטת ט' לוי-מיכאלי

בשם המבקשת: עו"ד דודי בכר

בשם המשיבה 2: עו"ד קרן וול

פסק-דין

השופט נ' סולברג:

1. בקשת רשות ערעור על החלטת בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו, מיום 2.9.2021, בת"א 5494-07-21 (השופטת ט' לוי-מיכאלי), שבה נקבע כי תנאי מוקדם להחייאת המשיבה 1, חברת מגרש 901 בגוש 6158 בע"מ (להלן – החברה), הוא פירעון מראש של מלוא סכום האגרה השנתית בגין השנים בהן לא היתה החברה פעילה, וכן גם הגשת דוח שנתי עדכני.

רקע עובדתי

2. בשנות החמישים של המאה הקודמת, נבנה בניין מגורים, ברח' חיבת ציון 26, ברמת גן. בניין זה, בדומה למבנים רבים שנבנו בשנותיה הראשונות של המדינה, לא נרשם במרשמי המקרקעין כבית משותף על-שם הדיירים, אלא נרשם על-שם החברה, שפעלה כ'חברת בית משותף'. 'חברת בית משותף', חברת 'איגוד מקרקעין' או 'חברת גוש/חלקה', אלו הן חברות שהוקמו לצורך הקמת בניין וניהולו, בדרך כלל על מנת לנצל פרצת-מס שהיתה קיימת בעבר, כאשר בעלי הזכויות המקוריים בדירות בבניין, נרשמו כבעלי המניות בחברה, בהתאם לחלקם היחסי. השנים חלפו, החברה נזנחה ונשכחה מלב, אך הזכויות בדירות החליפו ידיים, מבלי שדבר עודכן במרשם בעלי המניות. בשנת 1982

נמחקה החברה ממרשם החברות, בשנת 1992 הוחייתה, ובשנת 1997 נמחקה בשנית, ונותרה מחוקה עד עצם היום הזה. זכויותיהם של בעלי הזכויות הנוכחיים, באות לידי ביטוי בכך שהם רשומים כחוכרים במרשם המקרקעין.

3. ביום 18.11.2014, נכרת הסכם בין בעלי הזכויות הנוכחיים במקרקעין, לבין המבקשת – איתנים י.ר. בנייה וחיזוק מבנים בע"מ (להלן – איתנים) – לביצוע פרויקט התחדשות עירונית בבניין, במסגרת תמ"א 38. על מנת לקדם את ביצוע הפרויקט, ביקשו בעלי הזכויות להסדיר את בעלותם בדירות, כשלשם כך, נדרשה החייאת החברה פעם נוספת. לפיכך, פנתה איתנים, בשםם של בעלי הזכויות בבניין, לבית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו, על מנת שיוורה למשיב 2, רשם החברות (להלן: הרשם), להחיות את החברה בשנית. הרשם לא התנגד לעצם הבקשה, אך התנה את החייאת החברה במספר תנאים מקדימים: הגשת תצהירים מטעם בעלי הזכויות במקרקעין; ידוע בעלי המניות הרשומים בחברה על אודות ההחייאה, ולחלופין פרסום בעיתונות יומית; "פירעון מראש של מלוא חוב האגרות השנתיות אשר [...] עומד על סך של 43,645 ₪"; הגשת דוח שנתי עדכני; והתחייבות לפירוק החברה מרצון, לאחר הסדרת רישום הזכויות.

החלטת בית המשפט המחוזי

4. ביום 9.11.2021, ניתנה החלטת בית המשפט המחוזי מושא הבקשה שלפנינו, החלטה קצרה, זו לשונה: "לאחר עיון בטענות הצדדים, אני מורה כי לצורך החייאת החברה [איתנים תפעל] בהתאם לתנאי רשם החברות [...] למעט הצורך בהגשת תצהירים נוספים [...], [ולמעט] הצורך בהמצאה לבעלי המניות הרשומים [...]. לאחר מילוי תנאי רשם החברות ניתן יהיה להגיש הודעה על השלמת התנאים, שאז אדרש לבקשה להחייאת החברה".

מכאן הבקשה שלפני.

תמצית טענות הצדדים

5. איתנים טוענת, כי שגה בית המשפט המחוזי כאשר אימץ את עמדת הרשם, שלפיה נדרש תשלום האגרה השנתית, בגין השנים שבהן היתה החברה מחוקה. לטענתה, החייאת החברה נדרשת למטרה קונקרטית, חד-פעמית וטכנית, של ביצוע "פרוייקט לאומי בעל חשיבות עליונה", ואין כל כוונה שהחברה תמשיך לקיים פעילות כלשהי מעבר לכך. בנסיבות אלה, כך איתנים, חיוב בתשלום אגרה עולה כדי 'עשיית עושר ולא במשפט' מצד רשם החברות. יתרה מזאת, טוענת איתנים, כי בעלי הזכויות הנוכחיים, אינם בעלי המניות הרשומים בחברה; הם לא לקחו חלק בהקמתה; ואף לא הרוויחו דבר מכך שהבניין רשום על-שמה. נהפוך הוא; מציאות זו תלויה כרחיים בצווארם, ומגבילה את

יכולתם לממש את זכויותיהם הקנייניות בדירותיהם. לטענתה, בעלי הזכויות הנוכחיים, כמוהם כנושיה של החברה, המבקשים את החייאתה כדי למצות את זכויותיהם.

6. עוד טוענת איתנים, כי אין מקום לחייבה בהגשת דוח שנתי עדכני. לטענתה, "לא נהיר כיצד יכולים בעלי הזכויות עתה להצהיר ולהתחייב עבור המשיבה באמצעות הגשת דוחות שנתיים, שעה שהמידע לא מצוי בידיהם שנים רבות ואין ביכולתם לאתר את בעלי המניות ההיסטוריים והמקוריים ואף לא את נותני השירותים של אותן חברות כגון ר"ח ועו"ד". איתנים מוסיפה, כי גם לא ברורה מידת התועלת שתצמח מהגשת דוח שנתי עדכני כאמור, שעה שהחברה עתידה להימחק שוב מן המרשם, תיכף ומיד לאחר החייאתה.

7. לבסוף, ולמעלה מן הצורך, נטען כי חיוב בתשלום אגרה בעת החייאת חברות בכלל, וחברות גוש/חלקה בפרט, מעורר שאלות עקרוניות, אשר ראויות לבירור מעמיק. החלטות בתי המשפט המחוזיים – סותרות זו את זו, והלכה מאת בית משפט זה – טרם נקבעה. בנסיבות אלה, כך איתנים, ראוי להידרש לסוגיה זו, ולקבוע "קריטריונים אחידים וברורים".

8. הרשם, מנגד, סבור כי דין הבקשה לרשות ערעור להידחות. לגישתו, בהתבסס על הזרם המרכזי בפסיקת בתי המשפט המחוזיים, במקרים כגון דא, ראוי להתנות את החייאת החברה בתשלום מראש של האגרות, ובהגשת דוח שנתי עדכני. לעמדתו, תקנה 5א(ד) לתקנות החברות (אגרות), התשס"א-2001 (להלן: תקנות האגרות), פוטרת מתשלום אגרות שנתיים בגין השנים שבהן נמחקה החברה, רק במקרים בהם ההחייאה נעשתה "לשם ביצוע פעולות שהיא חייבת לבצען לפי דין, ולא לשם המשך פעילות". ההחייאה במקרה דנן, לשיטת הרשם, איננה לצורך ביצוע פעולה מסוג הפעולות "שהיא חייבת לבצען לפי דין", ומטרתה היא להשיא לבעלי הזכויות רווחים. אם כך, לשיטתו, העניין שלפנינו אינו בא בגדרי תקנה 5א(ד), ואין לפטור את החברה מתשלום האגרה השנתית בעד אותן שנים שבהן היתה מחוקה. עוד מבהיר הרשם, כי בסעיף 369 לפקודת החברות [נוסח חדש], התשמ"ג-1983 (להלן: הפקודה), המסדיר את המסגרת הנורמטיבית להחייאת חברה, "המחוקק קבע בצורה מפורשת כי בית המשפט צריך לבחון כל מקרה לנסיבותיו וליתן 'כל הנחיה שיראה לצודק'". טוען הרשם אפוא, כי "הבקשה לקביעת הלכה עקרונית אינה אלא בקשה לכבילת שיקול הדעת שהוקנה לבתי המשפט המחוזיים ע"י המחוקק", ועל כן אין להיענות לה.

דיון והכרעה

9. בהתאם לסמכותי שלפי תקנה 149(2)(ב) לתקנות סדר הדין האזרחי, התשע"ט-2018 (להלן: תקנות סדר הדין האזרחי), החלטתי לדון בבקשת הרשות לערער כאילו ניתנה

רשות, והוגש ערעור על-פי הרשות שניתנה. סבורני, כי בנסיבות הנתונות, אין מקום להמתין עד לערעור על פסק הדין הסופי. המתנה שכזו, עלולה להשפיע "באופן ממשי על זכויות הצדדים" (סעיף 41(ב) לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984). לאחר שיוגש הדוח השנתי כדרישת הרשם, לא ניתן יהיה להחזיר את הגלגל אחורנית, והערעור, לכל הפחות בעניין זה, יהפוך לתיאורטי. כפי שאציג להלן, תשלום חוב האגרה מראש, כפי שדורש הרשם, יכול אף הוא להיות בלתי-הפיך, שכן הוא עלול למנוע מאיתנים לעשות בעתיד שימוש בפטורים המנויים בתקנות האגרות (ראו: תקנה 5 לתקנות האגרות).

לאחר ששקלתי את טענות הצדדים, מזה ומזה, באתי לכלל מסקנה כי דין הערעור – להתקבל, וכך אציע לחברי כי נעשה.

10. תחילה אבהיר, כי תחת דרישת הרשם לתשלום "מלוא חוב האגרות השנתיות", מסתרות שתי דרישות שונות, שחוברו להן יחדיו. עיון זהיר בטענות הרשם מלמד, כי פרט לתשלום חוב האגרות השנתיות בגין 'השנים המחוקות', דורש הרשם גם את תשלום חוב האגרות בגין השנים 1993-1997 – שנים שבהן החברה היתה רשומה ופעילה, אך לא שילמה אגרה כנדרש (ראו, למשל, פסקה 48 לתשובת הרשם לבקשת רשות הערעור). כך או כך, ברי כי סלע המחלוקת המרכזי, שלגביו הרחיבו הצדדים בטיעוניהם, הוא חיוב בתשלום אגרה שנתית בגין 'השנים המחוקות'. משכך, אתייחס תחילה, ובהרחבה, לדרישה זו, ובהמשך אוסיף התייחסות לדרישת התשלום בגין חוב האגרות שנצבר בשנים שבהן החברה היתה רשומה.

11. כתשובתו לבקשת רשות הערעור, ביקש הרשם לשטוח בפירוט את התשתית הנורמטיבית הרלבנטית, ולהבהיר מדוע החלטת בית המשפט המחוזי "נסמכה על לשון החוק, התקנות ועל [...] המגמה בפסיקה בסוגיית בקשות להחייאת חברה בפטור מפירעון אגרה". אולם למקרא דבריו – לא נחה דעתי. בידו האחת, אווזו הרשם בסעיף 369 לפקודה, המעניק לבית המשפט שיקול דעת רחב ליתן "כל הנחיה או הוראה שיראה לצודק", וטוען, כי חלילה לנו מלהגביל שיקול דעת זה; בידו השנייה, נסמך הרשם על האמור בתקנה 5(ד) לתקנות האגרות, וטוען כי תקנה זו מגבילה גם מגבילה את שיקול הדעת השיפוטי: פטור מאגרה בעת החייאת חברה, ינתן רק במקרים בהם ההחייאה נעשתה לשם ביצוע פעולות שהחברה חייבת לבצען על-פי דין; הא ותו לא. שני כתובים המכחישים זה את זה, ואיה הכתוב השלישי שיכריע ביניהם?

12. פנייה לפסיקה הענפה בבתי המשפט המחוזיים, מצוירת תמונה מטושטשת. כפי שציננה איתנים בבקשתה, וכפי שעולה גם מתשובת הרשם, הפסיקה בסוגיה זו – מורכבת

טלאים טלאים, זעיר פה זעיר שם; זה פוסק בכה, וזה פוסק בכה. אלו ואלו אוחזים בסעיף 369 לפקודה ובתקנה 5א(ד) ב'חדא מחתא', כל אחד ופרשנותו הוא, ואין מי שייתן דעתו על הקשיים המתעוררים ולחוסר האחידות. כעת, משבאה מצווה לדינו – לא נחמיצנה. אין מנוס מלפרום את הפקעת הסבוכה, וליישר בערבה את המסילה. בכגון דא ציינת לאחרונה: "מה יעשה איפה השופט היושב על מדין, כאשר הוא נתקל ב'בוקה ומבולקה' מעין זו? כיצד עליו לפעול כשהפטיקה אינה משקפת חזית אחידה? אפשרות אחת היא לצטט פטיקה מסוימת, בהתעלם מפטיקה סותרת; אך לא נוכל כך להתחקות אחר הדין הנוהג, ונגרום לאי-ודאות. הכול קם ונופל על הפטיקה שאותה יבחר השופט התורן 'להעלות על ראש שמחתו'. אפשרות אחרת היא לנסות לטשטש את ההבדלים בין הגישות, שהרי 'כולם לדבר אחד נתכונו'. אך גם פתרון זה – שוברו בצדו. פתרון מאולץ, הנובע מרצון לשמור על 'חזות אחידה' בפטיקה, יכול להביא עמו תוצאה בעייתית, המאמצת את 'הרע שבכל העולמות'. לעיתים גם, בהמשך הדרך, צף ועולה הפער שבין העמדות השונות. או אז, הניסיון לאחד בין השיטות השונות – נדון לכשלון. אדרבה, אותו ניסיון כושל, עשוי להתפרש כשיטה נוספת בפטיקה, ובכך תגבר אי-הוודאות; 'נזקו מרובה מתועלתו'. סבורני אפוא, כי הפתרון הנכון, הוא דווקא זה המורכב יותר, בבחינת 'דרך ארוכה וקצרה' (בבלי, עירובין נג, ע"ב). אין מנוס, אלא 'לאחוז את השור בקרניו': לראות דברים כהווייתם, להצביע על חוסר האחידות הקיים בפטיקה, ולהכריע לכאן או לכאן". (רע"א 6493/21 לגזיאל נ' אר אס דיזין בע"מ, פסקה 14 ((2.2.2022)).

חיוב באגרה בעת החייאת חברה

13. אַאָתָז אפוא את השור בקרניו. סעיף 369 לפקודה (שנותר בתוקפו מכוח סעיף 367(א)(3) לחוק החברות התשנ"ט-1999), כותרתו "ביטול מחיקת חברה", וזו הוראתו:

"חברה או אחד מחבריה או מנושיה שראו עצמם מקופחים ממחיקת שמה של החברה, ובית המשפט, על פי בקשת אחד מאלה שהוגשה תוך עשרים שנים מיום פרסום ההודעה על המחיקה ברשומות, שוכנע שהחברה המשיכה בעסקיה או היתה מופעלת בעת שנמחק שמה, או שראה מטעם אחר שמן הצדק הוא להחזיר את שמה לפנקס – רשאי בית המשפט להורות בצו ששמה יוחזר לפנקס, ומשהוגש לרשם העתק מאושר של הצו יראו את החברה כאילו המשיכה בעסקיה וכאילו לא נמחק שמה; ורשאי בית המשפט ליתן באותו צו כל הנחיה והוראה שיראה לצודק, כדי להעמיד את החברה וכל אדם אחר במצב קרוב ככל האפשר למצב שהיו בו אילו לא נמחקה החברה" (ההדגשה הוספה – נ' ס').

14. כבש"א (מחוזי ת"א) 12334/01 ורשבסקי נ' חברה חלקה 142 גוש 6122 בע"מ (22.8.2001; השופטת ר' אלשיך) (להלן: עניין ורשבסקי), נדונה השאלה האם בעת החייאת 'חברת גוש/חלקה' מכוח סעיף 369 לפקודה, תחויב החברה בתשלום טרואקטיבי של האגרות השנתיות, שנצברו בשנים שבהן היתה מחוקה? באותו עניין טען רשם החברות, כי הרישא של סעיף 369 לפקודה, הקובעת כי "יראו את החברה כאילו המשיכה בעיסוקיה וכאילו לא נמחק שמה", מהווה מקור לחיוב באגרה על כל 'השנים המחוקות'. בית המשפט המחוזי בעניין ורשבסקי דחה פרשנות זו. נקבע, כי הרישא אך צופה פני עתיד, ומשמעה "כי יראו את החברה, מכאן ואילך, כאילו לא נמחקה". צוין, כי "פירוש זה עומד בדרישת לשון החוק וההגיון כאחד, תוך הימנעות מיצירת 'מציאות מדומה', אשר מתעלמת מהמצב כפי שהיה בפועל בכל אותן שנים בהן היתה החברה מחוקה". חרף האמור, קבע בית המשפט המחוזי כי ניתן לחייב חברה שהוחייבה בתשלום אגרה, אך זאת מכוח סעיף 369 סיפא, שלפיו "רשאי בית המשפט ליתן באותו צו כל הנחיה והוראה שיראה לצודק, כדי להעמיד את החברה וכל אדם אחר במצב קרוב ככל האפשר למצב שהיו בו אילו לא נמחקה החברה". סעיף זה, כך נקבע בעניין ורשבסקי, מעניק לבית המשפט את "הגמישות הדרושה בכדי לגזור פתרון צודק ויעיל לפי נסיבות המקרה, תוך שקלול הפרמטרים המיוחדים והכלליים של מדיניות משפטית". מהלך זה נושא בחובו נפקות רבה לגבי שיקול הדעת שמסור לבית המשפט. עיגון חוב האגרה ברישא של סעיף 369 לפקודה, היה חוסם את שיקול הדעת השיפוטי – עלינו לראות את החברה כביכול מעולם לא נמחקה, ולחייבה באגרות שנתיות בהתאם; לעומת זאת, הדרך בה בחר בית המשפט המחוזי בעניין ורשבסקי, המעגנת את מקור החיוב בסיפא, מותירה את ההחלטה לשיקול דעת בית המשפט – אשר יקבע מתי חיוב באגרות צודק ונכון; ירצה – יחייב, לא ירצה – לא יחייב.

15. משהגיע בית המשפט המחוזי בעניין ורשבסקי למסקנה כי חיוב באגרה בגין 'השנים המחוקות' נתון לשיקול דעת בית המשפט, ומשנקודת המוצא היא כי האגרה מהווה "תשלום עבור שירות", נקבע, כי על דרך הכלל אין מקום לחיוב באגרה. "כאשר גובה המדינה, באמצעות רשם החברות, אגרה מפרעית של שנים עבור החייאת חברה, עשויה להתעורר בעיה חריפה של עשיית עושר ולא במשפט. זאת, בעיקר כאשר אין עסקינן בהחייאת חברה לשם המשך פעילותה, אלא בהחייאה לשם ביצוע פעולה פורמלית בלבד". עם זאת, הבהיר בית המשפט המחוזי, כי "גם כלל זה כפוף לשיקולי מדיניות משפטית, ואינו נטול חריגים [...]". אם אמצא, בסופו של יום, כי שיקולי מדיניות רבי-משקל תומכים בהטלת אגרה עבור השנים בהן היתה החברה בלתי-פעילה, כולן או מקצתן, הרי שאין מניעה להטילה, וזאת על-אף אותו כלל בסיסי לעניינן של אגרות". לצד בחינת נסיבותיו הייחודיות של כל מקרה לגופו, הוסיף וקבע בית המשפט המחוזי בעניין ורשבסקי שורת מבחני-עזר כלליים, על מנת לסייע לשופט לקבוע האם מוצדק לחייב את החברה בתשלום אגרה בגין השנים

המחוקות; אם לאו. העיקריים שבהם: 'מבחן מטרת ההחייאה', ה'בוחן האם ההחייאה נועדה' כ'די שתשוב [החברה] לפעילות, או שמא מדובר בעניין פורמלי הקשור לפירוקה – עניין אשר עשוי היה להסתיים, בנסיבות רגילות, כבר לפני שנים רבות'; 'מבחן זהות מבקש ההחייאה', ה'בוחן' מי הוא מבקש ההחייאה? עד כמה הובילה התרשלותו למצב הנוכחי?'; 'מבחן ההכבדה', ה'בוחן' עד כמה עשויות דרישות הרשם להקשות או למנוע את החייאת החברה? האם פתוחות חלופות אחרות בפני המבקש?".

16. מיום שניתנה החלטת בית המשפט המחוזי בעניין ורשבסקי, נהפכה זו למעין 'הלכה מנחה' בבתי המשפט המחוזיים, בשאלת החיוב באגרה רטרואקטיבית בעת החייאת חברות בכלל, ו'חברות גוש/חלקה' בפרט. אלא ששנים ספורות לאחר מכן, בשנת 2004, התחולל שינוי בדין – ולו השפעה ישירה על ענייננו. מחוקק המשנה התקין את תקנה 5א(ד) לתקנות האגרות, הקובעת כך:

"חברה שהוגשה לגביה בקשה לביטול מחיקתה לפי סעיף 369 לפקודת החברות, לשם ביצוע פעולות שהיא חייבת לבצען לפי דין ולא לשם המשך פעילות, פטורה מתשלום אגרה שנתית או עיצום כספי שהוטל בשל אי תשלומה, לגבי השנים שלאחר המועד שבו הפסיקה החברה את פעילותה ועד למועד ביטול המחיקה, ובלבד שהגישה לרשם, לאחר שקיימה את חובותיה כאמור, דוח והודעה לפי סעיף 338 לפקודת החברות והמציאה לרשם את המסמכים המפורטים בתקנת משנה (א)" (ההדגשה הוספה – נ' ס').

17. כבר במבט ראשון, נדרשים אנו לעמוד על היחס בין תקנה 5א(ד) לבין ההחלטה בעניין ורשבסקי. הן תקנה 5א(ד), הן ההחלטה בעניין ורשבסקי, נסובות על אודות תשלום אגרה שנתית, בגין השנים בהן היתה החברה מתוקה, אך ההבדל בולט לעין: קריאה חטופה של תקנה 5א(ד), מלמדת כי היא עוסקת במציאות שבה ברירת המחדל הוא חיוב באגרה בגין השנים בהן היתה החברה מחוקה, אלא שנקבע פטור סטטוטורי מתשלום זה, במקרה מוגדר וברור – כאשר ההחייאה נעשתה "לשם ביצוע פעולות שהיא חייבת לבצען לפי דין". מנגד, על-פי עניין ורשבסקי, ברירת המחדל היא כי לא מתקיים חיוב באגרה בגין 'השנים המחוקות', כאשר לצדה קיים חריג המאפשר יצירת חיוב שכזה לבקשת הרשם, ועל-פי שיקול דעת בית המשפט, מקום שבו שיקולי צדק ומדיניות משפטית תומכים בכך. למרבה הפליאה, פסיקת בתי המשפט המחוזיים, שבאה לעולם לאחר תיקון התקנה, לא התייחסה לפער האמור, ולא עשתה ליישור ההדורים בין השניים.

18. עשרות החלטות ניתנו על-ידי בתי המשפט המחוזיים לאחר התקנת תקנה 5א(ד), אך באף אחת מהן לא ניתנה הדעת למתח שבין תקנה 5א(ד) לבין ההחלטה בעניין ורשבסקי. בדרך כלל, הוזכרו שתיהן 'בחדא מחתא', בבחינת "אחוז בזה וגם מזה אל תנח את ירך" (קהלת ז, יח). מחד גיסא, בשורת החלטות שניתנו על-ידי השופטת אלשיך עצמה, נאמר כי תקנות האגרות בסך הכל מאשררות את ההחלטה שנתנה בעניין ורשבסקי – החלטה אשר עומדת על כנה, בבחינת "מה שהיה הוא שיהיה" (קהלת א, ט) (ראו, למשל: בש"א (מחוזי ת"א) 5125/05 גליננסקי נ' רשם החברות (16.5.2005); בש"א (מחוזי ת"א) 2158/05 סקלי נ' רשם החברות (28.11.2005); ה"פ (מחוזי ת"א) 18549-09 ליסטר נ' אורדר (10.8.2010)). מאידך גיסא, הכיוון המרכזי שהשתרש בפסיקה אשר כלל בין השאר גם הוא מספר החלטות של השופטת אלשיך, המשיך אמנם, באופן רשמי, להפנות ולהתבסס על עניין ורשבסקי, אך הלכה למעשה, 'השליט בכיפה' את תקנה 5א(ד). במקום להעניק שיקול דעת רחב לבית המשפט, בעזרת מבחני-העזר המפורטים שנקבעו בעניין ורשבסקי, זרם זה בפסיקה המחוזית הפך את המבחן הבינארי שבתקנה 5א(ד), למבחן הבלעדי שעל-פיו תיבחן שאלת החיוב באגרה בעת החייאת חברה: אם יוכח כי הפעולה שלשמה נועדה ההחייאה מהווה פעולה המתחייבת על-פי דין – ינתן פטור; אחרת – תחוב החברה בתשלום האגרות בגין השנים שבהן הייתה מחוקה. מצב דברים זה גרם להיפוך היוצרות: לא עוד בקשת הרשם ליצירת חיוב אגרה היא שעומדת על הפרק, כי אם בקשת מבקשי ההחייאה לפטור מאותה אגרה (ראו, למשל: ה"פ (מחוזי ת"א) 7084-10-11 חלקה 78 בגוש 6530 בע"מ נ' משרד המשפטים/אגף רשם החברות (29.1.2012); ה"פ (מחוזי מרכז) 55875-11-12 טללי שמחה בע"מ נ' רשם החברות רשות התאגידיים (28.4.2013); ה"פ (מחוזי נצרת) 4629-02-13 מולדר בע"מ נ' רשם התאגידיים, משרד המשפטים (19.6.2013)).

19. באנו עתה לתורף הדברים. עלינו להשיב על השאלה הבאה: כיצד יש ליישב בין סעיף 369 לפקודה, כפי שפורש בעניין ורשבסקי, לבין תקנה 5א(ד)? האם תקנה 5א(ד) אשררה את עניין ורשבסקי, והותירה את המצב כפי שהיה; או שמא, כפי שקרה הלכה למעשה, עניין ורשבסקי – איבד מתוקפו, נס ליחו והועם זוהרו, כך שמעתה ואילך יתקיים מבחן ברור וחד-משמעי, המעניק פטור אך ורק במקרים של החייאה לשם ביצוע פעולה המחויבת לפי דין?

20. לדידי, אלו גם אלו אינם קולעים נכונה למשמעותה של תקנה 5א(ד). כאמור, כבר במבט חטוף ניתן להבחין כי תקנה 5א(ד), וההחלטה בעניין ורשבסקי, הנסמכת על סעיף 369 לפקודה – אינן עוסקות בסיטואציה זהה. אמנם ההחלטות שאליהן הפניתי, ביקשו 'לטשטש' את ההבדלים הללו באופן זה או אחר, אך ניסיונות אלו נדונו לכישלון,

מסיבה פשוטה – סעיף 369 ותקנה 5א(ד) עוסקים בעניינים נפרדים; הן מבחינה מהותית, הן מבחינה כרונולוגית. סעיף 369, ועמו גם הלכת ורשבסקי, זמנם קודם להחייאת החברה. משכך, השאלה הנשאלת מכוחם היא אם ראוי להורות מראש, 'אקס אנטה', עם אקט ההחייאה, על יצירת חיוב בתשלום אגרה. לעומת זאת, תקנה 5א(ד) מתייחסת לשלב מאוחר יותר, בהמשך הדרך, לאחר שהחברה הוחייתה (וחויבה באגרה בשל כך), ביצעה את פעולתה – וכעת מבקשת להתפרק. בהתאם, התקנה בוחנת לאחר מעשה, 'אקס פוסט', בעת הפירוק, האם זכאית החברה לקבל פטור מן האגרה שבה חויבה זה מכבר, כאשר הוחייתה. אסביר.

21. תקנה 5א(ד) באה כחלק מרצף של תקנות, המעניקות פטור מתשלום אגרה שנתית, בנסיבות שונות, על מנת לעודד את פירוקן מרצון של חברות שאינן פעילות. חברות כאלה, אשר אינן מקבלות שירותים מרשם החברות, צוברות חובות אגרה משנה לשנה. החוב התופח מהווה, עבור החברות, תמריץ שלילי משמעותי מפני נקיטת הליך פירוק, שהוא הצעד היעיל בנסיבות של חברה שאינה פעילה. מטרת הפטור שנקבע בתקנות האגרות היא לנטרל תמריץ שלילי זה, תוך הכרה בכך, שבהעדר קבלת שירותים מרשם החברות, ממילא אין הצדקה של ממש לחייב את החברות בתשלום אגרה בגין השנים שבהן החברה לא הייתה פעילה. הנה כי כן, 'סביבתה הנורמטיבית' של תקנה 5א(ד), עוסקת במתן פטור מאגרה שנתית בשלב פירוקה של החברה. נתון זה מחזק את המסקנה כי גם תקנה 5א(ד), איננה עוסקת במבחנים לחבות באגרה בשלב החייאת החברה, אלא דווקא בשאלת קבלת הפטור בשלב הפירוק. להווי ידוע, כי "... כשאנו באים לפרש סעיף אחד בחוק, אין לדאוגו כסעיף בודד, עומד בפני עצמו ותלוש מסביבתו. יש לקראו ולפרשו יחד עם ולאור שאר הוראות החוק שבו הוא מצוי" (ע"א 26/54 אלונזו נ' בן-דרור, פ"ד י 97, 104 (1956)). אעיר, כי בהתאם לתכליתה, תקנה 5א(ד) איננה פוטרת מתשלום אגרה רק בגין 'השנים המחוקות', אלא גם בגין השנים שקדמו למחיקה, מיום שבו 'הפסיקה החברה את פעילותה'; גם חיוב בגין שנים אלו איננו מוצדק, ועמידה עליו הריהי אבן נגף בפני חיסולה הסופי של החברה.

22. לאחר שעמדנו על מהות התקנה, ניתן לראות ב'חכמה שבדיעבד', כי ניסיון להכליל את תקנה 5א(ד) בשלב בקשת ההחייאה, לא זו בלבד שאינו מתיישב עם הסביבה החיצונית לתקנה כאמור – אלא אינו מתיישב גם עם הגיונה הפנימי, ויוצר 'מעגל שוטה'. אחת הדרישות לקבלת הפטור לפי תקנה 5א(ד), היא שהחברה תגיש לרשם דוח והודעה לפי סעיף 338 לפקודה, דהיינו, הודעה על דבר הפירוק מרצון, ודוח אשר מראָה כיצד התנהל הפירוק ומה נעשה בנכסי החברה; מובן אפוא, כי התקנה מתייחסת לשלב מאוחר להחייאת החברה וביצוע הפעולה שלשמה הוחייתה. מכאן, שקשה להלום את המסקנה

כי תקנה 5א(ד) קובעת תנאים מקדימים להחייאת החברה; בעת ההחייאה פטור זה לא בא עדיין לעולם, וממילא לא ניתן לייחס לו משקל. אכן, במספר מקרים נתנו בתי המשפט המחוזיים את דעתם על דרישה זו שכלולה בתקנה – אך בהעדר ניתוח סדור של מהות התקנה, תרם הדבר הזה גם הוא את חלקו לבוקה ולמבולקה. כך, למשל, בפש"ר (מחוזי חיפה) 910/08 יטח נ' משרד המשפטים - רשם החברות (28.10.2008), תייב בית המשפט המחוזי את החברה בתשלום מראש של מלוא חוב האגרה בגין 'השנים המחקקות', וקבע כי החברה איננה זכאית לפטור מכוח תקנה 5א(ד), שכן "תקנה זו חלה על חברות המצויות בפירוק מרצון [...] כך גם עולה מהחיוב שבתקנה 5א(ד) להגיש דו"ח והודעה לפי סעיף 338 לפקודת החברות שהוא דו"ח של מפרק בפירוק מרצון". דברים דומים נאמרו בה"פ (מחוזי ת"א) 4235-02-13 ספדיינה בע"מ דירקטור החברה מר ישראל דיאמנט נ' רשם החברות (4.4.2013), שם צוין, כי "המבקש מציין בתגובתו מספר פסקי דין בהם עולה לכאורה כי המשיב הסכים לפטור מתשלום אגרות בעת החייאת החברה, אך לא דק פורטא. בפסקי הדין המצורפים מתואר הליך בו בתום החייאת החברה וביצוע הפעולה לשמה היא 'הוחיייתה', החל הליך של פירוק מרצון ואין זה המקרה בענייננו". ודוק, בשני המקרים עמדו בתי המשפט על הקושי להעניק את הפטור כבר בשלב ההחייאה מכוח תקנה 5א(ד), אך התייחסו לקושי זה כנוגע לנסיבות המקרה, כביכול יכולה החברה להגיש הודעה אך נמנעה מכך – מבלי להתייחס לאנכרוניזם המובנה שבהתייחסות לתקנה בשלב ההחייאה.

23. נמצאנו למדים, אם כן, כי תקנה 5א(ד) אינה חלה בעת החייאת החברה, אלא דווקא בשלב פירוקה. משמעות הדבר, כי תקנה זו אינה רלבנטית להליך שלפנינו, שעניינו בבקשה להחייאת החברה. ברם, בכך לא סגי, שכן ההחלטה בעניין ורשבסקי קבעה כי ניתן, בעת החייאת החברה, ליתן צו המורה על חיוב באגרה בגין השנים שבהן הייתה החברה מחוקה מן המרשם. אולם, האם בית משפט רשאי לקבוע כי חיוב זה יהיה תנאי מוקדם להחייאת החברה? בשאלה זו אדון להלן.

חיוב בתשלום אגרה כתנאי מקדים להחייאת החברה – האמנם?

24. כאמור, השגיאה המרכזית שנפלה בחלק מפסקי הדין היתה בתפקיד שנועד לתקנה 5א(ד) לתקנות האגרות. אם בכך הייתה מסתכמת השגיאה – החרשתי. אלא שלשגיאה זו מצטרף, כמעט כבדרך אגב, פגם נוסף – אשר מחמיר עוד את התוצאה המתקבלת. השאלה שעמדה במוקד ההליכים שהוזכרו עד כה, הייתה האם יש להיענות לדרישת הרשם לתשלום אגרה כתנאי מקדים להחייאת החברה, או שמא זכאית החברה לפטור מתשלום שכזה. הדעת לא ניתנה על השאלה המתבקשת – מהי ההצדקה לחייב את החברה לשלם את חוב האגרה בגין 'השנים המחקקות', אם אכן קיים חיוב שכזה, קודם להחייאתה – וכתנאי מקדים לכך, ולא לאחריה?

25. כזכור, סעיף 369 לפקודה, קובע כי "רשאי בית המשפט ליתן באותו צו [צו ההחייאה] כל הנחיה והוראה שיראה לצודק, כדי להעמיד את החברה וכל אדם אחר במצב קרוב ככל האפשר למצב שהיו בו אילולא נמחקה החברה" (ההדגשה הוספה – נ' ס'). כפי שפתחתי ואמרתי, בהלכת ורשבסקי נקבע כי חיוב בתשלום אגרה בגין השנים שבהן הייתה החברה מחוקה – נובע מהוראה זו, ומטרתו להעמיד את רשם החברות, שבא בגדר "כל אדם אחר" כלשון התקנה, במקום בו היה נמצא אילולא נמחקה החברה. אם כך, על-פי נוסחו המפורש של הסעיף, הוראה על חבות החברה באגרה, צריכה להינתן "באותו צו", כלומר בד בבד עם ההחייאה; לא קודם לכן, ובוודאי שלא כתנאי מקדים לכך. אבהיר: ישנן הנחיות והוראות, אשר הדעת נותנת כי צריך יהיה לקיימן קודם למתן צו ההחייאה, וכתנאי מקדים לה. כך, למשל, הוראה על המצאה ויידוע על דבר הליך ההחייאה לכלל בעלי המניות בחברה מושא בקשת ההחייאה, ולחלופין על פרסום בעיתונות יומית על דבר ההחייאה, והוראות המחייבות את מבקשי ההחייאה לספק ראיות לכך שבקשת ההחייאה נכנסת בגדרי סעיף 369 לפקודה, שכן הם "מקופחים ממחיקת שמה של החברה". אפילו מצאתי טעם בהתניית ההחייאה בהתחייבות מראש מאת מבקש ההחייאה, כי החברה תפורק בתום הפעולה שלשמה הוחייאתה, שכן נתון זה עשוי להשפיע על עמדתו של בית המשפט ביחס לשאלה האם "מן הצדק הוא להחזיר את שמה לפנקס". מנגד, הפכתי והפכתי בדבר, ולא מצאתי טעם טוב מדוע תותנה ההחייאה בתשלום מוקדם של חוב האגרה.

26. לבד מהעדר הסמכה והצדקה לקביעת תנאי מקדים שכזה, חיוב החברה בתשלום חוב האגרה כתנאי מקדים להחייאת החברה, יוצר קלקול משפטי של ממש, ומוביל לריקונה של תקנה 5א(ד) מתוכן (כמו גם תקנה 5ב(ג), שבה אדון להלן). כפי שהבהרתי זה עתה, הפטור שבתקנה 5א(ד) בא לידי ביטוי רק בעת פירוק החברה, לאחר שהושלמה ההחייאה, ונסתיימה הפעולה שלשמה היא נועדה. אם כך, הפיכת התשלום לתנאי מוקדם להחייאה, מעמידה את מבקשי הפטור – בפני מעשה עשוי. ישאל השואל, ומה פסול בכך שהחברה תשלם את האגרה כתנאי מקדים להחייאתה, ותקבל את כספה כחזר, ככל שיעלה בידה לעמוד בדרישות הפטור, בשעה שתבקש להתפרק? לכך אשיב, כי תקנה 5א לתקנות האגרות, חוסמת אפשרות זו במפורש, וקובעת כי "הפטור לפי תקנות אלה יחול רק לגבי אגרות שנתיות שטרם שולמו". אם כך, כעניין שבשגרה דורש הרשם – ובית המשפט נענה לו פעמים רבות – כי תשלום האגרה יעשה כתנאי להחייאת החברה, וזאת מבלי שהדבר מעוגן בדין, ובאופן החוסם את מבקשי ההחייאה מקבלת הפטור המגיע להם בעתיד על-פי דין.

27. דרך המלך אם כן היא כי בעת הדיון בבקשת ההחייאה, יבחן בית המשפט את בקשת הרשם לקביעת חוב אגרה בגין השנים שבהן הייתה החברה מחוקה, בהתאם לשיקולי המדיניות שבהלכת ורשבסקי. אם יסבור בית המשפט כי קיימת הצדקה להורות על תשלום אגרה – תינתן הנחייה, כי עם החייאת החברה, היא תחויב באגרה האמורה. בהתאם, ירשם בפנקסי רשם החברות חוב כאמור.

28. הדברים נכונים גם ביחס לדרישות אחרות שדורש רשם החברות, דוגמת הדרישה כי קודם להחייאת החברה, תגיש זו דוח שנתי עדכני, המשקף את מצבה קודם להחייאה. ראשית, גם כאן אין כל הצדקה לחרוג מהוראות סעיף 369 לפקודה, ולקבוע כי הגשת הדוח השנתי הריהי תנאי מקדים להחייאה. שנית, דרישה זו אינה הגיונית. במקרים רבים, דוגמת המקרה שלפנינו, מבקשי ההחייאה אינם מודעים בהכרח לזהות בעלי המניות והדירקטורים העדכניים, וממילא מיד לאחר החייאת החברה – זהותם תהפך בלתי רלבנטית, שכן, בדרך כלל, מבקשי ההחייאה יבואו בנעליהם ויפעלו בשם החברה. על כן, הדרישה להגשת דוח שנתי עדכני עובר להחייאת החברה – אינה ישימה, ואינה מועילה. מיד לאחר החייאתה, תהא החברה חייבת בדיווח שנתי עדכני, בדומה לכל חברה רשומה ופעילה אחרת.

תקנה 5ב(ג) לתקנות האגרות

29. כפי שציינתי לעיל, תקנה 5א(ד) אינה חלה בשלב החייאת החברה, ומשכך אינה רלבנטית להליך דגן. על מנת שתהיה התמונה שלמה, אציין כי תקנה זו אינה רלבנטית לעניין שלפנינו – וזאת מטעם נוסף. כאשר מדובר בחברות בית משותף, כמו כאן, אין תחולה לתקנה 5א(ד) – לא בשלב ההחייאה (כמפורט בהרחבה לעיל), אך גם לא בשלב הפירוק. לצד תקנה 5א(ד), תיקן מחוקק המשנה, בשנת 2004, גם את תקנה 5ב, שכותרתה "אגרה שנתית לחברות בית משותף". על-פי תקנה זו, 'חברת בית משותף' היא "חברה שבבעלותה בית שחלות עליו הוראות פרק ו' לחוק המקרקעין, התשכ"ט-1969 (להלן – חוק המקרקעין), ואין לה פעילות למעט פעילות הנובעת מבעלותה על בית כאמור"; במילים אחרות – חברות גוש/חלקה, אשר הנכס הרשום על שמן עונה להגדרת בית משותף, אף שאינו רשום ככזה. לענייננו, רלבנטית תקנת משנה 5ב(ג):

"חברת בית משותף שהוגשה לגביה בקשה לביטול מחיקתה בהתאם לסעיף 369 לפקודת החברות לשם רישום בית משותף כהגדרתו בסעיף 52 לחוק המקרקעין, פטורה מתשלום אגרה שנתית ועיצום כספי שהוטל בגין אי תשלומה לגבי השנים עד לביטול המחיקה, אם הגישה לרשם דוח

והודעה לפי סעיף 338 לפקודת החברות לאחר שסיימה את רישום הבית המשותף".

30. התקנה – ברורה ומפורשת, וקובעת פטור סטטוטורי נוסף, מקביל לזה שבתקנה 5א(ד). כאשר חברת בית משותף הוחייתה לצורך הסדרת הזכויות בבניין ורישומו בפנקס הבתים המשותפים, היא תהיה זכאית לפטור מחוב האגרה בגין השנים בהן היתה מחוקה, וזאת לאחר שתגיש דוח והודעה על פירוק מרצון לפי סעיף 338 לפקודה. באופן מפתיע, בחלק ניכר מפסקי הדין שעסקו בסיטואציה זו ממש – החייאת חברת בית משותף לצורך רישום הנכס כבית משותף – המשיכו בתי המשפט המחוזיים לבחון את הדברים בהתאם לתקנה 5א(ד), מבלי להזכיר את התקנה הייעודית העוסקת בכך. כך למשל בה"פ (מחוזי ת"א) 4100-07-13 קריתי נ' משרד המשפטים/אגף רשם החברות (21.10.2013), קבעה השופטת אלשיך, כי "חדשות לבקרים מוגשות בקשות שונות להחייאת חברות מחוקות, אשר במסגרתן נטענת הטענה כי מטרת החייאת החברה היא חיטולה ואין מדובר בהחייאה לצורכי המשך פעילות. טוב יעשו המבקשים להיבנות מטענה זו, אם יעלו אותה באופן מושכל. כפי שכבר נאמר לא אחת על ידי בית משפט זה, כי בראשית שנותיה המוקדמות של המדינה, הוקמו חברות לצורכי בעלות במקרקעין משיקולי מס שונים. בעלי הנכסים זכו ליהנות מהטבות מס כאלו ואחרות, כך שהחברה איננה אלא כסות לבעלות אמיתית של המחזיקים בנכס. במצב דברים זה, שומה על המבקשים להחיות חברות כגון אלו, אם ייתנו דעתם לעובדה, כי לצד היתרונות הגלומים בהתאגדות כחברת בעלות במקרקעין, ישנם אף ישנם חובות בצידם, כגון תשלום אגרה למשיב". דברים אלו עומדים, לכאורה, בסתירה חזיתית עם דברי התקנה, אך הם אומצו ככתבם וכלשונם בעשרות החלטות. כך, למשל, בה"פ (מחוזי ת"א) 52802-09-14 פישבאך נ' רשות התאגידיים רשם החברות (22.3.2015) – שהוא מקרה 'תאום' לעניינינו, שכן גם בו דובר בבעלי דירות בבניין הרשום על-שם חברת בית משותף, אשר ביקשו להחיות את החברה לצורך הסדרת זכויותיהם בדירות, ולצורך ביצוע פרוייקט תמ"א 38 – צוטטו הדברים כלשונם. בית המשפט המחוזי שם, חייב את המבקשים בתשלום אגרה מכוח הלכת ורשבסקי, מבלי שניתנה הדעת על הפטור הסטטוטורי המעוגן בתקנה 5ב(ג). כך הם פני הדברים גם בהחלטות רבות נוספות (ראו, למשל, ה"פ (מחוזי ת"א) 50351-07-13 חברת רחוב הירקון 180 ת"א בע"מ נ' משרד המשפטים/אגף רשם החברות (13.5.2015)).

31. יגעתי וחיפשתי מקרים בהם נקבע כי יש לפטור חברת בית משותף לפי הפטור המעוגן בתקנה 5ב(ג); יגעתי – ו(כמעט) לא מצאתי; כל שעלה בידי הוא לאתר 6 החלטות, ככולן הוזכרה תקנה 5ב(ג) בחטף, כטענה שהעלו הצדדים, אך מבלי שבתי המשפט התייחסו לכך במסגרת הכרעתם (ראו: ה"פ (מחוזי חיפה) 46649-03-11 חלקה 221 בגוש 10041 בע"מ נ' רשם החברות (16.4.2011); ה"פ (מחוזי ת"א) 38078-12-14

בייפוס נ' משרד המשפטים/אגף רשם החברות (13.10.2015); ה"פ (מחוזי ת"א) 59211-06-15 דויטש נ' משרד המשפטים/אגף רשם החברות (23.5.2016); ה"פ (מחוזי ת"א) 34878-09-16 אלקון נ' רשם החברות-משרד המשפטים (13.11.2016), ה"פ (מחוזי ת"א) 13898-12-15 אשבל נ' משרד המשפטים/אגף רשם החברות (10.1.2017); ובה"פ (מחוזי ת"א) 951-06-16 מולכו נ' משרד המשפטים/אגף רשם החברות (2.2.2017).

32. אדגיש, כי בהתאם לדרך שבה צעדנו עד כה, השגגה איננה בכך שבתי המשפט נמנעו מלהזכיר תקנה 5ב(ג) בהחלטותיהם, שכן החלטות אלה עסקו בשלב החייאת החברה – וכאמור, זהו איננו המקום המתאים להחיל תקנה זו, העוסקת בשלב הפירוק. הבעיה מתעוררת אפוא, בכך שבתי המשפט נסמכו בהחלטותיהם על תקנה 5א(ד), אשר גם היא כמו חברתה – אינה חלה בעת החייאת החברה. אם בכך לא די – קבעו בתי המשפט כי החברות יאלצו לשלם את האגרה כתנאי מקדים, דבר המעקר מתוכן את הפטור הסטטוטורי שנקבע בתקנה 5ב(ג) לעתיד לבוא, בשלב הפירוק.

סיכום ביניים

33. בניגוד לפרשנויות שניתן לאתר בפסיקת בתי המשפט המחוזיים, תקנה 5א(ד) אינה מהווה שיקול בעת הכרעה בדרישת הרשם לתשלום אגרה בעת החייאת החברה, בגין השנים בהם היתה החברה מחוקה. בשלב זה, על בית המשפט ללכת בדרך שהנחה בית המשפט המחוזי בעניין ורשבסקי, תוך שימת לב לכך שחיוב החברות בתשלום אגרה הוא חריג, ולא הכלל. הכרעה בעניין תעשה תוך הפעלת שיקול דעת, ושימת לב למבחני העזר שנקבעו בעניין ורשבסקי, אשר לטעמי מיטיבים לקלוע לשיקולים שעל בית המשפט לשקול בעניין זה:

(-) מבחן מטרת ההחייאה: "האם עסקינן בבקשה להחייאה ממש של החברה, כדי שתשוב לפעילות, או שמא מדובר בעניין פורמלי הקשור לפירוקה – עניין אשר עשוי היה להסתיים, בנסיבות רגילות, כבר לפני שנים רבות? ברור, כי במקרה של החייאה ממש, תיטה הכף לטובת עמידה מלאה בתשלום האגרות. זאת, שכן עסקינן בניסיון לשוב ולהפעיל את הישות המשפטית כאילו לא פורקה מעולם, תוך הנאה מהמבנה והמוניטין שלה - דבר בעל השפעה מכרעת לעניין שיקולי עשיית העושר הכרוכים בסוגיה".

(-) מבחן זהות מבקש ההחייאה: "מי הוא מבקש ההחייאה? עד כמה הובילה התרשלותו למצב הנוכחי? שיקול זה מוביל, בראש ובראשונה, לבדיקת ידיעתו של המבקש את מצבו המשפטי של הנכס, בכח ובפועל. אין דין מי שהפעיל את הנכס ונהנה מפירותיו במשך כל אותן שנים כדין אדם אשר לא ידע כלל ועיקר על קיומו".

(-) מבחן ההכבדה: "עד כמה עשויות דרישות הרשם להקשות או למנוע את החייאת החברה? האם פתוחות חלופות אחרות בפני המבקש?".

(-) משך הזמן שעבר: בית המשפט המחוזי בעניין ורשבסקי נתן דעתו על שאלת ההתיישנות המתעוררת כאשר החברה הייתה מחוקה לתקופה העולה על 7 שנים. מבלי להביע עמדה באשר לדרך הילוכו של בית המשפט המחוזי בעניין זה, מקובלת עלי מסקנתו, שלפיה במסגרת הניסיון להעמיד את רשם החברות "במצב קרוב ככל האפשר למצב שהיו בו אילולא נמחקה החברה", יש לתת את הדעת על כך שאלמלא נמחקה החברה – גביית האגרה היתה כפופה להתיישנות. על כן, לא במהרה יפסוק בית המשפט חוב אגרה רטרואקטיבי לתקופה העולה על 7 שנים. עם זאת, ובהתחשב בכך שבשיקולי צדק עסקינן – הדבר נתון אף הוא לשיקול דעתו של בית המשפט.

34. ככל שיסבור בית המשפט כי שיקולים אלה מטים את הכף באופן משמעותי לטובת הטלת חוב אגרה בגין השנים שבהן הייתה החברה מחוקה, יקבע בצו ההחייאה כי חוב זה ירשם בפנקסי הרשם לחובת החברה שהוחייטה. לבד מכך, ימנע בית המשפט מקביעת תנאים מקדימים להחייאה, למעט תנאים הכרחיים לעצם ביצוע ההחייאה, דוגמת ידוע בעלי המניות. ככל שהחברה שהוחייטה, לאחר שתשלים את הפעולה שלשמה התבקשה ההחייאה, תודיע על פירוקה מרצון – תיבחן השאלה האם היא עומדת בדרישות תקנות 5א(ד) או 5ב(ג), וזכאית לפטור מתשלום האגרה שנזקפה לחובתה בעת ההחייאה. כאן המקום לציין, כי על-פי תקנה 8א לתקנות האגרות, תוקפן של תקנות 5א-5ג (ככל שלא יוארך תוקפן), הוא עד ליום 1.1.2023.

35. בשולי הדברים, אך לא בשולי חשיבותם: נושא חיוב חברה שהוחייטה באגרות בגין 'השנים המחוקות', הריהו כיום "כהררים התלויין בשערה, שהן מקרא מעט והלכות מרובות" (משנה, חגיגה א, ח). עד לכתיבת שורות אלו, מקור הסמכות הנורמטיבי היחיד לחיוב זה, מבוסס על פרשנותו המנחה של בית המשפט המחוזי בעניין ורשבסקי, לסמכות העמומה המוקנה לבתי המשפט מכוח סעיף 369 לפקודה. אכן, פרשנות זו התקבעה כתורה מסיני מזה עשרות בשנים, ואף עומדת בבסיסן של תקנות 5א(ד) ו-5ב(ג), אך בל נשכח כי היא נעדרת התייחסות ברורה ומפורשת במסגרת חקיקה ראשית, שלא 'בדרך הרמז'; המשיב יתן דעתו על הדבר הזה.

מן הכלל אל הפרט

36. הכרעה בשאלת חיובה של איתנים באגרה, צריכה להעשות בשלב זה בהתאם למבחני הלכת ורשבסקי, ולא על-פי דרישת "פעולות שהיא חייבת לבצען לפי דין" שבתקנה 5א(ד). בית המשפט המחוזי קיבל את עמדת הרשם בהחלטה קצרה ובלתי מנומקת.

הרושם הוא, שלא ניתנה הדעת לאמות המידה שצוינו בעניין ורשבסקי. בזהירות המתבקשת, אעיר גם כי על פני הדברים, מסקנת בית המשפט המחוזי אינה עולה בקנה אחד עם יסוים מבחני העזר, זאת לנוכח מטרת ההחייאה, ולנוכח מעמדם של בעלי הזכויות הנוכחיים, מבקשי ההחייאה – שאינם בעל המניות בחברה (ראו והשוו: בש"א (מחוזי ת"א) 17802/02 אחוזת בן נון נ' רשם החברות (29.12.02)). על כן, לו תישמע דעתי, יוחזר התיק לבית המשפט המחוזי, אשר ידון בטענות הצדדים ביחס ליישום הלכת ורשבסקי, ויחליט כחכמתו.

37. בכל הנוגע לחוב בגין השנים 1993-1997, בהן החברה לא שילמה אגרה אך טרם נמחקה, דומני כי חיוב באגרה בגין שנים אלה יכול להתקל במחסום של התיישנות. זאת, שכן בניגוד לחיוב בגין השנים שבהן הייתה החברה מחוקה – חיוב שנולד רק עם החייאתה – הרי שהחיוב בגין השנים שבהן החברה היתה רשומה, אך לא פעילה, נולד כבר באותן שנים, והיה שריר וקיים במשך תקופה העולה על תקופת התיישנות. הרשם הוא אשר נמנע מלגבות את האגרה, והורה על מחיקת החברה; יתרה מזאת, כנושה של החברה, פתוחה היתה בפניו האפשרות, להורות בכל שלב על החייאת החברה על מנת לגבות את חובו. על כל פנים, משנמנעו הצדדים מלהעלות לפנינו טענות בנוגע לשנים הללו, ולנוכח התוצאה שאליה הגעתי – החזרת התיק לבית המשפט המחוזי – עניין זה יוחזר אף הוא לשיקולו ולהכרעתו.

38. למעלה מן הצורך, אקדים את המאוחר, ואציין, כי ככל שייקבע חיוב בגין השנים שבהן הייתה החברה מחוקה, יתכן שתוכל זו האחרונה, בהמשך הדרך – בשלב הפירוק, לבקש פטור מחיוב זה, באמצעות הפטור הסטטוטורי המעוגן בסעיף 5ב(ג) לתקנות האגרות. הצדדים אמנם לא העלו טענות בעניין, אך משביקשנו את התייחסותם לכך, הובהר כי אכן, בכוונת איתנים לפעול לרישום הבניין כבית משותף, ולפרק את החברה לאחר מכן. משכך, דומה כי אין מחלוקת על כך שנסיבות המקרה חוסות תחת כנפיה של התקנה.

39. אשר לדרישת הרשם להגיש דוח שנתי עדכני כתנאי להחייאת החברה – אין מקומה כעת. כאמור, אין הצדקה להתנות את ההחייאה בדרישה שכזו, ובנסיבות המקרה, הדרישה תכביד באופן ניכר על בעלי הזכויות הנכס, שבשמים פועלת איתנים – מבלי שתהיה בה תועלת; בעלי הזכויות הנכס, ולא כל שכן איתנים, אינם מודעים לזהותם המדויקת של בעלי המניות ונושאי המשרה הרשומים בחברה נכון להיום, וממילא נתונים אלה הפכו לבלתי רלבנטיים בתכוף לאחר החייאתה, שכן בעלי הזכויות הנוכחיים ירשמו כבעלי המניות העדכניים, בכדי שיוכלו לבצע את פעולות ההסדרה ההכרחיות.

סוף דבר

40. אין מקום להתנות את החייאת החברה בתשלום מראש של אגרה שנתית בגין השנים שבהן הייתה מחוקה ממרשם החברות; אף אין מקום להתנות זאת בהגשת דוח שנתי עדכני. בנסיבות העניין, יש להורות על החזרת התיק לבית המשפט המחוזי, לשם מתן החלטה חדשה ומנומקת בבקשת ההחייאה, כאשר במסגרת זאת ידון בית המשפט המחוזי ויפסוק גם בבקשת הרשם לחיוב החברה באגרה בגין השנים שבהן הייתה מחוקה, בהתאם למבחנים האמורים בפסקה 33 לעיל, ועל-פי שיקול דעתו.

אשר על כן, אציע כי נקבל את הערעור בהתאם לאמור לעיל; הרשם ישא בהוצאות איתנים, בסך של 5,000 ₪.

ש ו פ ט

השופט ש' שוחט:

אני מסכים.

ש ו פ ט

השופטת ג' כנפי-שטייניץ:

אני מסכימה.

ש ו פ ט ת

הוחלט כאמור בפסק דינו של השופט נ' סולברג.

ניתן היום, ג' באייר התשפ"ב (4.5.2022).

ש ו פ ט ת

ש ו פ ט

ש ו פ ט

